

tartalma az 0.010^0 -ot soha meg nem haladó hibával számítható ki a következő képlet segítségével:

$$\mu = \frac{\Delta \delta}{1,226 \Delta - 0,376 \text{ NaCl}} + 0,02,$$

a hol Δ a vizelet, δ a vér fagyáspontja, NaCl a vizelet és μ a vér százalékos konyhasótartalma.

2. Farkas Jenő készítményeket mutatott be villamos ütés következtében meghalt ember központi idegrendszeréből. A főváros egyik villamos vezetékénél egy munkás szerencsétlenül járt, villamos ütest kapott, egyszerre összeesett s meghalt. Bonczolatra az egyetem törvényszéki orvostani intézetébe került, a honnan a bonczolási leletet Dr. Kenyeres közölte is. Fulladásra mutató jeleket s az alkar hajlító izmaiban vérzéseket talált, a mely utóbbiak valószínűleg az izmok görcsös összehúzódásából származtak. Bemutatónak alkalmá volt a központi idegrendszert megvizsgálni. A Nissl-féle festéssel sok idegsejtben olyan képeket talált, a minőket eddig többen kóros állapotoknak

ugyane módszerrel való vizsgálata után mint kóros elváltozásokat írtak le. Összehasonlítás végett olyan emberek központi idegrendszerét is megvizsgálta, a kik betegség nélkül, erőszakos úton haltak meg, s azt találta, hogy ugyanilyen képek az ép idegrendszerben is előfordulnak.

3. Vas Frigyes kísérleteinek eredményét mutatja be, melyeket kutyákon végzett, hogy a szívbeidegzést újabb tanulmány tárgyává tette. Kísérleteit újabb eljárás segítségével végezte, és kiderült, hogy nem a járulékos ideg, mint eddigelé hitték, hanem a *bolygó ideg* az, melynek kirekesztése után a vérnyomás-emelkedés és szívgyorsulás bekövetkezik.

4. Ónodi Adolf az agyvelő hangképző központjait ismerteti. Állatokon nagy gondnal és pontossággal végzett vizsgálataiból kiderült, hogy a hátulsó ikerdombokat az elülsőktől elválasztó haránt barázdától lefelé 4 mm. hosszú azon terület, a melyben a hangképzés központja a kutyán feltehető.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(22.) *Augusztusi csillaghullás.* Kassán július 28-ikától augusztus 10-ikéig teljesen derült égboltozat volt, melyen a felhőknek még gyenge redője sem mutatkozott; augusztus 10-ikén azonban a déli órákban erős nyugoti zivatar zajlott le, s e naptól kezdve, a nyugoti zivatarok nyomában gyakran észlelt hűvös esős időjárás következett, és így a meteorok hullása a tulajdonképi időszaknak csak bevezető részében volt szemlélhető. Tudósításom tehát csakis augusztus 6-ikától 9-ikéig terjedő időre vonatkozik.

A megfigyelés első napja 6-ikára esik, mely napon a hulló meteorok elég szép számban (óránként 10—12) voltak láthatók az égboltozatnak egész északkeleti táján. A hullás zónájának középpontja a Perseus csillagzat volt, melyből a meteorok a világtájak minden iránya felé voltak szemlélhetőek. Augusztus 7-ikén és 8-ikán a meteorok hullása aránylag gyéren volt szemlélhető. Leggyakoribb hullás augusztus 9-ikén volt megfigyelhető, a midőn is óránként 15—16 meteorok elsurranása volt észlelhető ugyan-csak a Perseus csillagzat tájékáról. A hullás

nem volt egyenletes; sokszor egy negyed óra alatt 5—6 meteor volt szemlélhető, a rákövetkező negyed órában pedig alig egy-kettő. Az e napon megfigyelt meteorok iránya általában keleti vagy délkeleti volt, a megelőző napok hullásaiban pedig elég egyöntetűség nem volt található.

A megfigyelt csillaghullás általában minden nagyobb emóció nélkül folyt le.

Különös említésre méltó meteor csak egyetlenegy volt észlelhető, augusztus 6-ikán. Ez, mely a többi fényintenzitásra és nagyságára, valamint a láthatóság tartamára felülmulta, az égboltozatnak keleti táján mintegy 60°-nyi magasságban tűnt fel és északi irányú vonulásában 15—20 másodpercig volt látható s útjában hosszú üstökösszerű csóvát hagyott maga után, végre a szétpattanásnak észrevehető jeleivel eltűnt.

Különös megjegyzésre méltó, hogy főleg a jelentős meteorok szemlélése a vidék népénél különféle babonás hittel áll kapcsolatban. Névleg a légkört nagyobb fényintenzitással átszelő meteorokról azt tartják, hogy akkor megnyílik az ég s ha valaki e

pillanat hatása alatt valamely vágyának kifejezést ad, az bizonyára teljesebbe megy. A felvidéki pórnép a szemhatár alatti vilámlásokból eredő villongásokhoz is bizonyos mendemondákat köt, a légkör tisztulását látja bennök, és jó időjárásra von belőlök következtetést. BÖBITA ENDRE.

(23.) *A hesszeni légy és irtása.* A mióta a Természettudományi Társulat folyóirataiban a hesszeni légyről olvastam, a földmívelésügyi magyar miniszterium is kiterjesztette gondoskodását az ellene való védekezésre. Az idén már a magam saját gazdálkodásában is sajnos észleltem búzavetéseimen a hesszeni légynek károsítását. Azóta az ellene való védekezésről többször gondolkozva, arra a véleményre jutottam, hogy ha Társulatunk közleménye szerint bizonyos az, hogy a légy ősszel rakja le tojásait az őszi vetemény leveleire, akkor azokat a téli fagy se teheti tönkre a növényzet megindulásával a tavaszi meleg kelti életre. Ha mondom ez így áll, akkor én a védekezés legbiztosabb módjának azt vélem, hogy a mint az első fagyás bekövetkezik, juhokkal kell az őszi vetést lelegetetni, s tavasszal is április közepe tájáig, mielőtt a föld annyira felpuhul, hogy a legelő-jószágnek a lábai süppednek, legetetni kell.

A szarvasmarha nem felelhet úgy meg a célnak mint a juh, mely földig lekopaszítja a vetést; s így a légynek ősszel lerakott tojásai okvetetlen elemésztetnek az állat gyomrában.

De mert a tagosított birtokban gazdálkodóknak — saját tapasztalásuk hiánya miatt — aggodalmuk lehet a miatt, hogy a tavaszi legetetés juhokkal kárára lehetne a veteménynek, én, ki már az 1832/6-iki törvények alkotása előtt is foglalkoztam saját gazdálkodásommal, közlöm e tárgyra vonatkozó tapasztalásomat.

Szabolcsmegye Nyír, marhavásártartási joggal bíró községet úgynevezett compossorális közbirtokosság bírja; itten 1808-ban hozatott be az úgynevezett proportio, s a nevezett szántóföldek három fordulóra osztattak a birtokosok között telekszám szerint, s így használtattak 1841-ig, a mikor az úrbéri rendezés és tagosítás behozatott.

A tagosítást megelőzőleg általános szokásunk volt, hogy az őszi vetéseket az egész község minden jószágga legelte sz. Györgynapig. Ritka eset volt, hogy a közbirtokosság közgyűlése szent Györgynapnál elébb megszüntetni rendelte volna a legetetést. Mert volt reá eset, hogy ha száraz május

következett, a sz. György-napig való legetetést megsínlették a vetések. De legtöbbször hasznosnak bizonyult a legetetésnek szent György-napig való folytatása a következő ismertetett okokból:

1. Midőn tavasszal a föld fagya ki-megyén, éjjelenként fagy, nappal olvad, az itteni homokos talaj úgy felporhanyul, hogy a vetések gyökere e miatt felhúzódik, sok szál elfonnyad, a vetés megritkul; ha ilyenkor a legelő jószág letapossa, az hengerezést pótol, a vetés sűrűbb lesz. Különben áprilisban csak egy záporosó segíthet, mely a fellazult földet leveri s a vetés gyökere ismét föld közé jut.

2. Haszna a legetetésnek, hogy az anyaszálak lerágása után azok és a sarjuszálak egyszerre indulnak meg, s nincs az az eset, hogy a hamarább felnőtt anyaszálak között a sarjuszálak lemaradnának és elcsenevészének, mind egyszerre nő és minden kalász egyforma, úgy hogy ha csak az egész bokrot fel nem húzzuk, lábán nem tudjuk felismerni, melyik kalász nő sarjú- vagy anyaszálon, s az érése is egy időre esik.

3. Az úgynevezett fagyos szentek, a rettegett híres Orbán napja idejére a szent György-napig legettetett rozs még nem virágozik, meg van késleltetve a legetetés által s itt nálunk, a beregi és máramarosi havasokról az északi szél, ha éjjel elcsenedesedik, rendszeren májusban is deret hoz reggelre, a mi a virágzásban levő gabonát nagyon károsítja.

Ezek a legetetés jó oldalai; káros oldala akkor van, ha esetleg a május igen száraz és meleg.

Velem történt a tagosítás előtt, hogy erdő alatt északi szél ellen védett oldalon az összes falubeli juhos gazdák nyájai az én földemet úgy lerágták, mert a szél enyhében hálásra pásztortűz mellett társalgó juhászok ott szerettek tanyázni, hogy az egész táblán egy szál zöld sem látszott, olyan volt mint az utca pora. A juhászokra rábecsültem a kárt, ők a becsút elfogadták, azt kötvén ki, hogy a tábla vetés legyen az övék s aratás után a felbecsült vetés összes értékét ők szívesen megfizetik. Az egész határunkban aratásra nem volt több olyan darab vetés, mint ez; — természetesen én is elhallgattam a becslevéllel.

Azt vélem, hogy hazafui köteleiséget teljesíték, midőn mint 80 éves öreg ember a fennebiekről tett jegyzeteimet a Társulat titkári hivatalához tisztelettel beküldöm.

IDŐSB BAY FERENCZ.

(24.) *A véniczfáról.* A f. 1894. évi április 11-iki »növényntani értekezleten« szóba került az Ostrya »Veniczfa« magyar neve és erősen kifogásolták és tévesztett valaminek ítéltek.

Én az ennek megokolására felhozottakal nem vagyok megelégedve s ezen elégedetlenségem okai a következők:

1. Sárospataktól fölfelé a Bodrog és Latorcza mentén levő magyar nép mindenütt ismeri az áradmányos talajon »lapályos« erdőkben termő »vinczfát«. Ez az e vidéki nép híres bútör- és szerfája. Ha törhetetlen bunkóra akar szert tenni, azt vinczfából csinálja. Ágy, asztal vinczfából: előkelő, becses valami.

Mikor az említett növényntani értekezésről szóló értesítést olvastam, épen egy bodrogközi (örösi) azelőtt pálóczvidéki (ungi) ember dolgozott nálam. Megkérdeztem, ismeri-e a vinczfát? Azt felelte: hogyné! Azon kérdésemre, hogy milyen az, így írta le: »hasonlít a szilfához, de nem nő olyan magasra, igen görcsös és sömörögös, a Bodrogtörzön és a Latorcza mentén mind kipusztították bútornak«.

Megkérdeztem egy végardói magyarul tudó tótót, ki a Sárospatak mellett levő longi erdőben mindennapos, ismeri-e a vinczfát? Azt felelte, hogy igen. Miről ismeri meg a szilfától? Azt mondá, hogy a leveléről, meg a fájáról. Azon kérdésemre, hogy ők maguk közt tótul hogy hívják, azt felelte, hogy a vinczfát »viász«-nak, a szilfát meg »bressák«-nak hívják. Azt mondá, hogy a Longon már alig lehet olyat találni, a mi 6—7 hüvelykes deszkát adna.

Az én paraszt-etimológiám szerint *veniczfa* és *vinczfa* egy, a magyar nép ajkán él, tehát az akkor is figyelembe veendő, ha az említett vidék magyar népe azt nem a Veszelszki és Diószegi-Fazekas »ostrya«-jára, hanem egy külön fajta »szilfá«-ra alkalmazza, minek esetleg jó szerivel végére is lehetne járni.

2. Itt Sárospatakon, míg a szőlők fennállottak, minden tavasszal lehetett látni a szőlőgaradokban levő meghántott *Ulmus suberosa*-kat. A jobb módú ember a tavaszi szőlőhomlításokat ócska taposózsák fonalival, a szegényebb az *Ulmus suberosa* lehántott és felszedelt kérgével kötözte a karóhoz a homlítás gödörben és azon felől is, és ehhez elegendő volt 15—25 cm. szelke is. Kérdelem, miért nem lehetett volna ezt Veszelszki idejében megtenni az ostrya gallyairól lehántott kéreggel is? vagy épen ostort is miért nem lehetett volna fenni belőle? hiszen az ügyes kéz ostort igen rövid darabokból tud fenni.

Közlöm ezen szerény észrevételeimet a további eszmélkedés és utánajárás előmozdítása végett.

Én a magam részéről a »Veniczfa« elnevezést megtartandónak vélem, mert nem tartom helyesnek sem a Simonkai »Kömölőfáját«, sem a Borbás »Kömölőbükkjét«. Az elsőt azért, mert az Ostrya komlót nem terem, a másodikat azért, mert szórul szóra való fordítása lenne a *Hopfen-Buche*-nak; már én pedig az én, ha nem is eléggé jól ismert tisztos matronámat, a Veniczfát, nem dobom sutra holmi német süldőért.

UJLAKI I., erdőész.

KÉRDÉSEK.

(88.) A szobákban üvegedényekben tartott aranyhalakat mivel kell etetni és mint kell tartani, hogy minél hosszabb ideig élhessenek. E halak eladói azt mondják, hogy nem kell nekik semmi táplálékot sem adni, ők sem adnak nekik semmit, és hogy a vizet is csak ritkán kell változtatni. És csakugyan, ha kenyérmorzsát vagy bármilyen etető beledobunk a vízbe, eleinte kapkodnak utána, a szájukba veszik és ismét kilölik, mintha csak játszanának vele, de nem látszik, hogy csak valami hiányoznék belőle; később ott hagyják és nem is járnak feléje többé.

DR. SCH.

(89.) Az elektromos telepekhez szükséges kettős krómsavas káli és kénsavoldat okozta foltokat a ruhából hogyan lehet ki-

venni? Egy chemikus már egyszer ammoniakoldatot ajánlott, de nem használ semmit. Ha esetleg nem volna olyan közönyösítő reagens, nagy szer, tessék oly fekete festőanyagot ajánlani, a mely a foltot fekete ruhán eltakarja és feketére festi. A ténzt hiába próbáltam erre.

DR. SCH.

(90.) Egyik tagtársunk következő szomorú tapasztalatra jutott: Több levén a barackja, mint tiszta edénye kénytelen volt azon hordóba is szedetni, a melyben a permetezésre szolgáló oldatot készítette volt, s — most jön a fátum — étezésre kerülván a gálíczos hordó baracktartalma, a kazánból pálinka helyett tiszta víz csörgedezett! Kértem ennek szíves megmagyarázását, és ez esetben a célból való közlését, hogy ne

kénytelenítették mindenki a saját kárán tanulni.
E. K.

(91.) Ma, október 4-ikén, az Alföldet sújtó hosszas aszály megszűnte után beállott jobb időjárástól indítva, megkezdtem az őszi búzavetését. Azonban már a reggeli órákban feltűnt nekem a sok szállongó apró rovar. Később erősebb déli szél támadt és ekkor a fáktól védett részek felé tekintve, valóságos füstfelhő-szerű tömegeket láttam szállongani. Sejtettem, mivel van dolgom: s csakugyan néhányat e rovarokból elfogván, rögtön felismertem bennök a hesszeni legyeket, melyek a tavaszon vetéseim 40⁰/0-át megrontották.

A legyek késői megjelenését meg tudom magamnak fejteni a későn beállott nedves időjárás alapján. Kérem azonban, magam és e vidékbeli gazdatársaim érdekében is, szíveskedjenek következő kérdéseimre válaszolni:

1. Meddig tart a legyek repülési ideje?
2. Tanácsos-e a félbeszakított vetési munkát — tekintve, hogy a búzának 6—8 nap szükséges a kikelésre — addig, míg a legyek inváziója meg nem szűnik, folytatni?
3. Esetleg meddig szüneteljen a vetési munka?

B. I.

(92.) Levelemhez mellékelten küldök be két darab rozszlevelet (f. évi őszi vetésből) azon tiszteletteljes kérésimmal, szíveskednének megállapítani s tudatni, hogy a rajtok levő *fehères* peték vajjon nem a hirheldt *hesszeni* légynek a petéi-e?

Becsés folyóiratuk 297. füzetében részletesen le van ugyan írva a hesszeni légy élet- s szaporodási módja; de, minthogy a peték színe eleinte világos narancsszínű, később pedig sötétszínűnek van jelezve, a mellékelt leveleken levő pedig állandóan fehérszínű; nem vagyok biztos megállapításában, vajjon a hesszeni légy petéje-e? habár egyébként nagyon hasonlít hozzá.

Ezen petéket környékünkön a *korai* búza- s rozsvetéseken találtam (a későieken nem), azonban, mint látom, nincs nagyon elhatalmasodva, mert egyrészt nem minden palántán található, másrészt egy palántán 1—2, de legfeljebb 3 peténél többet sohasem találtam.
M. Á.

(93.) A »Hazánk« című lap ez évi 284. számában a »Rumkészítés házilag« című közleményben »rumeszenczia« és »vanília-eszenczia« van említve kellékek s alkalmazandó ingredienciául. Vajjon mik tulaj-

donképen azok az úgynevezett *esszencziák*? nem oly alkatrészekből gyártva-e, melyek netalán ártalmasak az egészségre? F. B.

(94.) Tudomásommal a forgalomban csakis a VI. számú és 2¹/₂"-es hajtó és 1"-es nyomó csővel bíró vízműtani kosok fordulnak elő mint legnagyobb példányok. Ilyennel igen jó eredményt érek el 1 m. bukású vízzel 12 m. nyomómagasság mellett. Mivel azonban az emelt vízmennyiséget meg kívánám 20-szorozni, 20 kost felállítani pedig költséges és komplikált dolog lenne, másfelől olvastam, hogy a régi rómaiak idejében víztartó falazással készült kosok útján egész patakokat emeltek nagy mennyiségben: felvilágosítást kérnék az iránt, hogy van-e valahol ilyen falazott és most is működő vízi kos, vagy ha nem, mi az oka, hogy csupán a fentemlített kis méretű kosok alkalmazatnak mai nap?

GRÓF TELEKI ARVÉD.

(95.) Egyazon szivattyúnak kétágú szívócsöve két kútba szolgál; az egyik egy méterrel mélyebb, következőleg egy méterrel hosszabb. Feltéven, hogy a vízszin mindkét kútban egyenlő magas, tisztelettel kérem, vajjon egyenlő mértékben fogy-e a kutakból a víz?
P. G.

(96.) Steller Kamcsatka lakóiról (Beschreibung von dem Lande Kamtschatka. Frankfurt 1774.) a többi közt a következőket írja:

»A légyölő gomba itt nagy és bámulatos becsben van. Az orosz falvak környékein már régen leszoktak erről, ellenben a Tigil mellett és a koriák határon annál inkább használják; megszártják, rágás nélkül lenyelik és sok hideg vizet isznak reá; fél óra múlva részegek tőle és mindenféle csodás fantáziákba esnek. A koriákok és jukagírok még inkább nekiadják magukat ez élvezetnek, és annyira sóvárognak utána, hogy az oroszoktól a gombákat mind összevásárolják; a kik pedig szegénységök miatt nem juthatnak hozzá, összegyűjtik a már lerészegedettek vizeletét, és ezt isszák meg, a mitől épügy, sőt még jobban megrészegednek, mert a vizelet a negyedik, sőt ötödik egyénig is hatásos marad. Ezt már 1734-ben kimerítően megírtam, de valaki ellentmondott és kétségeskedett; én tehát inkább az igazság iránti szeretetből, semmint azért, hogy nekem legyen igazam, a helyszínen újra tüzetesen utána jártam a dolognak, és most biztos vagyok benne, hogy nem té-

vedtem; úgy az oroszok mint a koriákok közül szavahihető férfiak biztosítottak erről, sőt maga Bojarsky Kutukov, az állami rénszarvasok felügyelője, beszélt, hogy a rénszarvasok igen kedvelvén általában a gombákat, ha légyölő gombával laknak jól, lerészegednek és egy ideig őrjöngvén, mély álomba merülnek. Ha most a

koriákok ily rénszarvasra akadnak, megkötözik, és csak akkor ölik meg, ha már kijózanodott. Ha ezt előbb tennék, mindenki, a ki csak húsából eszik, épúgy lerészegednék, mintha csak légyölő gombát evett volna.« Vajjon újabb megfigyelések, avagy vizsgálatok megerősítik-e e közlést?

DR. T. L.

FELELETEK.

(23.) A Hungária-pótkávé néhány évvel ezelőtt Pavlicsek Sándor vizsgálta meg és azt találta, hogy tartalmaz borsólisztet, szőlőmaglisztet és igen kevés igazi kávé. Ez a keverék teszi a Hungária-kávé.

W. V.

(25.) A »forgó« jelző a dinamó-gép mágneses terére vonatkozik. Az áram mérése — minthogy váltakozó — az ahhoz való mérő-eszközök — pl. elektrodinamométer — használhatók. A csengőkre nézve ugyanaz áll.

SCH. A.

(29.) A mit »pretolin« néven ajánlanak, az a fehér por, nem egyéb mint közönséges konyhasó és absolute semmit sem használ.

W. V.

(30.) A tajtékpipák barnulását a dohány száraz párolási terméke (bagólé) okozza, amely a likacsos anyagba beszívódik, s a felszínre kerülve, víze elpárologván, ott koncentráldódik. Sokan, minthogy a kiszívott tajtékpipa belseje fehér, azt hiszik, hogy a viasz bomlik el és szene válik ki a felszínen; ez azonban nem helyes, mert a tajtékszipka külsején soha sincs olyan hőmérséklet, a melyen a viasz elszenesedhetnék.

W. V.

(33.) Némelyek azt hitték, hogy nagy szolgálatot tesznek a nemzeti jólét ügyének, ha elejét veszik a tápláló anyagok azon elpocsékolásának, melyet a korpának kenyérünkben való kihagyásával elkövetünk és ajánlották a kenyérnek egész szemekből való sütését. Így született a híres Graham-kenyér. A nyereség azonban csak látszólagos, mert tény, hogy az ilyen korpás kenyérből kevesebb tápláló anyagot használ ki és vesz fel a bél, mint a korpátlan kenyérből; a korpakenyérhez ugyanis, a növényi rostok jelenléte miatt, kevésbé férhetnek hozzá az emésztő nedvek és ezenkívül a korpá gyors és igen bő kiürüléseket okoz. Sem nemzetgazdasági, sem egészségügyi tekintetből nem tekinthetjük haladásnak, ha a kenyérsütésben a korpát is felhasználják. Lásd Eris-

mann Fr. »Népszerű egészségtan« című művét.

W. V.

(36.) A kokszmorzsálékot legjobb a nagyobb darabokkal együtt töltőkályhákban felhasználni; főleg ha csekély mérsékletkülönbség mellett a Meidinger-kályhákat csak langyosan akarjuk tartani. Ha csak nagy darabokat használunk, akkor a tűz — a fentemlített körülmények között — nagyon könnyen kialszik. Más módja a kokszipor felhasználásának nem ajánlatos.

W. V.

(56.) A Muraközy-féle égési készülék rajza, leírása és a kísérlet végrehajtása le van írva a Term. tud. Közl. 1893. évi deczemberi (XXVI-ik) Pótfüzetének 217. és 218-ik lapján. A készülék ára 4 frt 80 kr. s a műgyetem üveg-technikai intézetében készül.

W. V.

(57.) Campesh-fával bort vöröstre festeni nem lehet; de ha lehetne is, nem szabad, mert a borhamisítás ellen hozott törvény a bor mesterséges festését szigorúan tiltja.

W. V.

(64.) Nekem Méhely Lajosnak az októberi füzetben megjelent fejtegetéseihez a következő megjegyzéseim vannak. Igaz, hogy én az »agancsár« szót tudatosan kerültem már azért is, mert az ág-ból indulva, a hangsúly nem hagyható el és ekkor ágancsár volna a helyesebben — fülsértő. Hogyha pedig a Méhely föltevéséből, az akad-ból indulunk, akkor csak az »akgancs« jöhetne szóba, mert az »akad« származékai pl. a halászlai mesterszótárban, szívósan megtartják a kemény k hangot, ilyen formán: akadni, akadozni, akadó, akadka (fentő), Szegeden (a)katka. Az különben kétségbe sem vonható, hogy az »agancsár« — agancsár — az ág-tól vette eredetét és — mint rendezen — német kaptára készült, hol is az ág = Sprossen, Augensprossen etc. Népiesen kifejezve »a szarvasbika szarva ágasbogas«; a pásztorok, csőszök alkotmánya, mely hasonlít a szarvas ágas szarvá-

hoz: »ágasfa«, röviden »ágas«. A francziában (Sachs-Villatte szerint) *bois* és *ramure*, tehát szinten az ágtól eredő; de az őzbaknál: »les *cornes*«; a mi pedig a szarvas szarvából való, az mindig »*de corne de cerf*«; a szarvasszarv általánosságban: *corne de cerf*. Az angolban: *horns*, *antlers*, *branches*; a szarvas ágas szarva: *horns of a stag*, vagy »*antlers of a stag*«; »*antlered*« = ágasszarvat viselő.

Világosan látható, hogy mind a három nyelv bizonyos fogalmak kifejezésére megtartja a »*szarvat*«: *Hirschhorn*, *corne de cerf*, *horns of a stag*, és ez alól mi sem vonhatjuk ki magunkat, mert vannak fogalmaink, a melyek egyaránt származhatnak az ágasbogas-, villás- vagy nyársas-formából, pl. a por, forgács, szesz, faragvány stb., tehát szarvasszarvából. A mi viszont az »*agancsot*« illeti, ez nem talál a kiállításokon sem, a hol egyebek között nyársalakú, ág nélküli szűkölködő szarvas-szarvak is akadnak. És hogy mennyire áll a »*verba valent usu*«, ezt legjobban bizonyítja a *szarvas tehén*, melynek köztudomás szerint szarva *nincsen*. Szerintem tehát hiábavaló oly mőkifejezésnek a faricskálása, mely alakilag *egy* szóval akarja kifejezni azt, a mi alakilag *sokféle*, tehát *egy* szóval ki sem fejezhető. Nekünk is — ha szabatoságra törekszünk — körülíráshoz kell folyamodnunk és nekem a »*tizennégyes agancs*« mindig *tizennégy* ágú szarvasszarv; hogy azután miben állapodik meg *egy* bizonyos szak, itt a vadászati, azt nem lehet általánosítani; annak minden nyelv keretében megvan a maga külön szótára és köre. A mi végre a Pallas nagy lexiconát illeti, e vállalatot nálamnál senki sem méltányolja jobban; de ennek bírálata még hátra van, éppen úgy, mint a magyar vadászat könyvéé, a mely az előbbivel egyazon forrásból való.

HERMAN OTTÓ.

(64.) Bajos lenne igazán eltalálni, vajjon ősmagyar elődeink a szarvast (*Cervus*) vagy a szarvasmarhát (*Bos*) látták-e először! Azonban az ősi művelődés csíráira gondolva, a magyar nép előbb aligha nem a vadászattal foglalkozott, mint már a kissé előbbre haladó és kissé körülményesebb baromtenyésztéssel. A magyar ősnép mondáiban a csodaszarvasról meg az aranyszarvasról mesél. Én azt hiszem, az ősmagyar nép előbb nevezte meg a szarvast, mint a bikát és tehenet és még a *szarvas* megnevezésénél is előbb megkülönböztette és megnevezte ennek homlokdíszét, az *ágas szarvat*, a Ballagi »*szarvas-*

szarv«-át, vagyis a neológia *agancsát* vagy *agancsát*.

Ez nyelvtani alapon alig lehet máskép. Előbb kell, hogy legyen *szarv*, azután *szarvas* és csak azután *szarvasmarha*, *szarvasbogár*, *szarvacska* (kifli), *hold szarva*, *eke szarva*. Az összetett szónak, a szó származékainak, mint a fa hajtásainak, fiatalabbnak kell lenni, mint a rövidtagú tőszónak vagy szó-törzsnak, avagy a fa törzsének.

Ha tehát a *szarv* szótó régibb a származékainál, akkor eredetileg és legelőször szarv a *Cervus*-nak volt, a *szarv* szó tehát eredetileg szarvasok homlokdíszének vagy homlokbogának a neve, azért lett a *Cervus* szarvas, mint a *Lupus* farkas, a *Sus* sertés, a *Testudo* teknős stb.

Midőn az ősmagyar nép a szarvas után a tulokkal (*Bos*) is megismerkedett, könnyű volt látni, hogy annak is van a fején döfője, öklelelje, vagyis szarva. De minthogy éppen a magyar nyelv természetében rejlik, hogy gyakran a homológ és analog szerveket is egy szóval jelöli (láb, száj, azután *lába* van az asztalnak, *szája* a zsáknak is); ezért nem alkotott a magyar nyelv géniusza szót, a tülkön kívül, a szarvasmarha egész szarvának a megjelölésére, hanem egészben véve ezt is *szarv*-nak nevezte. A *tülök* szó, mint külön is használt résznek a neve (kürt) támadt. A magyar nyelv természetében rejlik, hogy szóval nem sokat distingvál, mint a virág flos és *planta florifera* stb. között neve is igazolja.

Ezek után a *Cervus* homlokdíszét okvetetlen és egyszerűen *szarv*-nak kellene neveznünk, mert a *szarvas* azért *szarvas*, mert szarva nő; nem azért *szarvas*, mert *agancsa* van.

Ilyen értelemben, ha valaki rettentő szükségét érzi, a szarvasmarhának homlokdíszét kellene a szarvtól eltérő hangzású névvel jelölnünk. Egy idevágó szónk van is, a *tulok*-nak — alliterációval — *tülök*-je van, mint a *csalld*-nak *cseléd*-je. De a *tülök* a szarvasmarha szarvának csak egy része, azért az egészet csak a »*pars pro toto*« nyomán nevezhetnők *tülök*-nek, a mi nem lenne páratlan eset.

Különben az *ágas* és *tülkös szarv* distingválás is helyes, mert egy szervnek kétféle minősége van melléknévvel megkülönböztetve. Csakhogy én az *ágas szarvat* egy szóba össze nem írnam, sem kötőjellel össze nem kötném, mert akkor az *egyenes és görbe lábat*, házi kutyát stb. is össze kellene írni.

A mi pedig az »ágas-szarv« népiességét illeti, kötvé hiszem, hogy ilyen distinkció a néptől eredne, hanem egyszerű, természetes szószülemény, mely akármely tanult ember ajkán fakadhat, a ki a kőtféle szarvat egymás mellett szemléli. Én Budapesten a zoológiát 1869 óta tanítom, de az agancsot eddig csak mint elvetendő szót magyaráztam meg a maga helyén. Én a kérdőzőknek itt szóban forgó két csoportját mintegy negyed századon keresztül *ágasszarvuak*-nak és *tülkösök*-nek nevezem, a mint a *V i s o n t a y* Földrajz termékrajzi jegyzeteiből is talán 1881 óta kitűnik.

Hogy a *bogár* szó, mely a dunántúli nyelvjárás szerint általában insectumot jelent (»csip a bogár, azaz a légy«), elfelejthető vagy kiiritható ne lenne, az csak a zoológusok makacszkodásán, nyelvzítésén és a megszokott rosszhoz való ragaszkodásán mulik. Pedig a mostani zoológiai szakértekezés könnyen kimondhatná az egyhangú meg-egyezést, vagy a *Bogártani szótár* dönthetett volna. Már tessék, a kinek tetszik a »rovar-evő növény«, képzelje, hogy viszi a bogarat a szájába, hogy rágya és eszi meg: én a *Pallas* nagy lexikonában *bogárfogó*-t használok, a mi a valóságnak és nyelvérzéknek is legjobban megfelel. Vannak jó nyelv-érzékűek, a kik érte megdicsértek; vannak nyelvérzéktelenek, a kik a *bogárfogó* szót kifigurázní is megpróbálták.

BORBÁS VINCZE.

(64.) Nem akarok meddő vitát folytatni s csak egy-két helyreigazításnak kérek helyet.

Paszlavszky továbbra is ragaszkodik az »ágas-szarv« terminushoz (agancs helyett), mit én most sem tartok elfogadhatónak, mert ágas szarv voltaképen *nincs*, a mennyiben a szarv — bonczatani és fejlődéstani okokból — szükségkép mindig egyágú. Az *Antilocapra* kétágú szarva, mint egészen különleges képződmény, vagy legfeljebb mint a szarv és az agancs között álló átmeneti alak, mit sem bizonyít.

Paszlavszky megütöközött rajta, hogy ebben a mondatomban: »Az epidermiszből keletkező szaruképződmény s a cutis megcsontosodásából létrejött bőrcsont mégis csak nagyon különböző értékű szövet«, nem az *egész* tülkös szarvat s az *egész* agancsot hasonlítottam egymással össze. A tény való, de megütöközést keltő aligha volt benne s *Paszlavszky* talán elhiszi, hogy a mikor így tettem, tisztában voltam vele, hogy itt *nem* homológ részeket vetettem

egybe. Egyszerűen az a felfogás vezérelt, hogy — hosszas bonczatani és fejlődéstani magyarázatokat kerülendő — legczélszerűbb lesz a megnőtt szarvon és agancson kívülről észrevehető részek legfeltűnőbb különbségére rámutatni, ugyanakkor azonban már a megelőző sorokban — úgy vélem — teljes szabotossággal tüntettem fel a többi különbséget is.

A szarv és az agancs között különben is nagyon nehéz igazi homológiát találni, mert habár *Paszlavszky* szerint »mind a kettő tiszta bőrképlet«, voltaképen a kettő nagyon eltérő és sok tekintetben ellentétes képződmény s korántsem »tisza bőrképlet«. Az agancs secundaer bőrcsont, a szarvcsonst ellenben — melyet *Paszlavszky* az agancsossal tart homológiának — *semmikép sem az* vagy *legfeljebb csak egyes részeiben az*. A szarvcsonst alapjában véve a homlokcsont gumó- vagy csapalakú nyujtványának (tuber frontale) szerves része és folytatása (vagy mint az októberi füzetben mondtam volt: »a homlokcsont hegyesvégű csontnyujtványa«); annyira szerves része, hogy még a homlokcsapon végig húzódó homloköböl (sinus frontalis) ürege is eléri. Hogy a homloknyujtvány csúcsa azután egyes fajoknál másodlagos bőrcsontosodás révén is növekedhetik, azt nem tagadom, hiszen *Sandifort* már 1827-ben sejtette, *Brandt A.* a charkowi egyetem tanára pedig 1889-ben határozottan kimutatta, hogy a 13—15 cm. hosszú bárányfejen a tuber frontale fölött, ettől független csontocska (os cornu) található a bőrben, mely később a homlok gumóval összeforras a szarvcsonst tömegét gyarapítja, de nagyon téved, a ki azt hiszi, hogy ez szolgáltatja a szarvcsonst főtömegét. Egyébként maga *Brandt* emeli ki, hogy a homlok gumó tovasarjadzása gyakran elborítja az ossiculum cornu-t, tehát ebből is kitészik, hogy a homlok gumó nagyobb mértékben bír a növekedés tendenciájával. Azt sem vonom kétségbe, hogy egyes fajoknál a homloknyujtvány oldalára ezután secundaer csontanyag rakódhatik le, de a szarvcsonst legfőbb alkotórésze ebben az esetben is maga a tuber frontale, miről mindenki személyes meggyőződést szerezhet, pl. a zergkampó frontális metszetén.

Mind ezek a fejlődésnek, már a priori is, a *Paszlavszky* y leírásától egészen eltérő módját és menetét involválják s ez korántsem oly egyszerű, mint hiszi. Oly módon, a hogy ő a szarv és az agancs fejlődését

magyarázza, csupán csak a nyársas bak egy-ágú agancsa fejlődik, mert D o m b r o w s k y kimutatta, hogy a megújuló agancs növekedése a rózsatő szabaddá lett felületének kerületén indul meg, melynek nyomvonala már a régi agancs elvetése előtt is látható; a megcsontosodási proccesszus pedig részben periosteális, részben a rózsatő belsőzetéből indul ki.

A »rózsa« lehullása dolgában P a s z l a v s z k y nak teljesen igaza van; ám gondolhatta volna, hogy az én szövegemben »végéről« közönséges íráshiba, e helyett »végével«. Mindenki tudja, hogy a rózsa, ép úgy mint az agancs szárának (Stange) minden része, már a lehullás előtt holt test, melynek a rózsatő eleven szövetét nincs maradása. Ezzel kapcsolatban — mint a különbségek egyikét — csak mellesleg említtem, hogy a szarvcsontról; véredényei s idegei vannak.

Úgy hiszem, ha mindezeket hozzáadjuk az októberi füzetben összegeztem eltérésekhez, kétségtelenül kiviláglik, hogy a szarv és az agancs között sok és mélyreható különbség van s ha P a s z l a v s z k y csupán csak annyi különbséget lát közöttük, hogy »a túlkős-szarv epidermiséből vastag és állandó szaruréteg keletkezik, az ágas-szarvából pedig szőrös bőr, mely lehámlik«, arról én nem tehetek.

Én most is azt tartom, hogy az első felszólaló (F i r b á s) teljes joggal kelt ki a kétféle képződmény összeboronálása ellen.*

MÉHELY LAJOS.

* Azt hittem, hogy — nyelvünk tisztasága szempontjából talán meg sem bocsátható — engedékenységgel, melyet az októberi füzetben közölt fejtegetésem utolsó pontjában kifejeztem, megnyugtatom a háborgó lelkeket s befejezem a vitát, a mely azon egyszerű kérdés szinteréről, vajjon magyarul nevezhetjük-e a szarvas és őz »fejdzését« szarvnak, vagy a Geweihnak megfelelő külön néven »agancs«-nak mondjuk, immár a morfológia és embriológia mezejére csap át. M é h e l y azonban a fennebb közölt »egy-két helyreigazításnak« kért még helyet. Nem éltem és nem élek ama szerkesztői jogommal, hogy az enyém legyen az »utolsó szó« s Méhely eme helyreigazításainak csak azt kívánom, hogy szolgáljanak az ügy tisztázására és a kérdés megvilágosítására.

PASZLAVSZKY JÓZSEF.

(69.) A »meteorológiai évkönyvek«-ben mindazon városoknak tengerszín feletti magassága fel van sorolva, a hol észlelő állomás van. W. V.

(72.) Mínthogy a közeg ellenállása a mozgó test sebességével növekszik, a magasabbról eső test a vízben is nagyobb ellenállásra fog találni. H. A.

(73.) Ezen kérdésre a vidék geológiai megvizsgálása előtt nem lehet válaszolni. Hogy hány ártézi kutat lehet valamely területen létesíteni, nem a terület nagyságától, hanem a vizet szolgáltatató réteg vízbőségétől függ. W. V.

(74.) Balogh Kálmán »A magyar gyógyszerkönyv kommentárja« című, igen becses munkájában azt olvassuk, hogy »ha az oxigén tisztán és töményebben leheltetik be, mint a levegőben foglaltatik, akkor a szokottnál valamivel több oxigén jut a szövetekhez, melynek azonban meg van a határa a véréjtekben foglalt haemoglobin mennyiségében; ezen felvett nagyobb mennyiség azonban elegendő arra, hogy a szervezetben az elégségi folyamatok élénkebben történjenek, minél fogva tiszta oxigént hűzamosan az anyagforgalom kára nélkül nem leheltetünk be.« W. V.

(75.) Akármilyen talaj legyen is az, a hajcsövességi felszivódás mindig nagyobb a lazítatlanban, mint a lazítottban. Mert a hajcsövek a talajban épen csak akkor képződhetnek, ha nem lazítjuk. A lazítást nemcsak a légneműek hozzáférhetése, hanem a hajcsövek megrontása végett is tesszük.

HATHALMI GABNAY FERENCZ.

(81.) A mahonia (sóska-faj) gyümölcse nem mérges. A rigók megeszik. W. V.

(83.) Hektográf-massza készítésére használunk jó fajta kölni enyvet, még pedig 200 grammot. Ezt körülbelül egy napig 400 gramm vízben áztatjuk, hozzá keverünk 700 gramm gliczerint és az egészet vízfürdőn — gyakori keverés közben — egy kilogramm súlyáig bepárolgatjuk. A hozzá való ténta a következő alkotórészekből áll: methylibolya 10 gr., higitott ecetsav 5 gr., alkohol (90⁰/0) 10 gr., réz 10 gr., gliczerin 5 gr. W. V.

(83.) Rozsnyay Mátvás aradi gyógyszerész már 1879-ben közölte a Gyógyszerészeti lapokban a hektográf-massza készítmódját a következőkben: 100 gr. tiszta zselatint feloldunk vízfürdőn 200 gr. meleg lepárolt

vízben, oldás után hozzáadunk 300 gr. tiszta gliczerint (én részemről még hozzákeverek 25 gr. nyers baryum sulfatum port, csekély vízben felkavarva), s midőn a tömeg egyenletesen sűrű, meleg és légbuborékoktól ment, kiöntjük a kívánt nagyságú pléhlapra (alacsony süítőstepsi). A fenti massa $1\frac{1}{2}$ -szer elkészítve elég oly nagyságú lapra, mely egyenlő a nagy formájú irodapapír $\frac{1}{2}$ ivnyi nagyságával. Ténta hozzá: 10 gr. methylviolet (anilinfesték) keverve 10 gr. tisztított borszesszel s hozzáadva 90 gr. meleg lepárolt vizet a festék teljes oldására. A Rozsnyay ajánlotta 1:5 arányú téntát én túlságos sűrűnek találtam. HIDASI JÓZSEF.

(85.) Universalis szer, vagy szappan-féle mindennemű pecsét eltávolítására, nincs. Zsír-foltokat legjobban úgy lehet eltávolítani, hogy etherrel megnedvesítet pamutcsomóval dörzsöljük, de előbb a szövet alá egy darab fehér szűrőpapirost fektetünk, mibe a zsír felszívódik. Ezután a pecsét helyét tiszta szűrő papirossal szárazra dörzsöljük és a papirfoszlányokat lekeféljük. W. V.

(85.) Olyan szer, mely a szövetből minden foltot egyszer s mindenkorra eltávolít, nincs. Minden pecsét tisztítószer alapját a foltot-oldó, elszappanosító és kimosó folyadék alkotja, s erre nézve álljon itt a többek közül a következő legolcsóbb szer: 1 rész tisztított terpentinolaj, 10 rész benzín, 10 rész maró ammoniaildalt és 70 rész tisztított borszesz összekeverendő. Én úgy gyapjú-mint selyemszövetből mindennemű foltot egyedül tisztított borszesszel szoktam kivenni akként, hogy a borszeszt bőségesen a foltra öntve, a folt helyét tiszta fehér vászonnal dörzsölöm s ezt a sok ajánlott pecsét tisztítószer közül relative a legjobbnak találok. HIDASI JÓZSEF.

(86.) A jégvirágok formáival és keletkezésükkel bőven foglalkozik Dr. G. Hellmann, »Schneekrystalle. Beobachtungeng. u. Studien« című munkája. Berlin, 1893. W. V.

(88.) Az aranyhalakat etetni kell, úgy mint más állatokat, különben felfordulnak! Táplálékul ostyadarabkákat, hangyatojást, vagy grizt szórunk a vízbe, de ügyelni kell arra, hogy felesleges táplálék a víztartóban ne maradjon, különben az elrothad és az ilyen piszkos vízben a halak nem élhetnek. Szükséges továbbá a halaknak gyakrabban friss, tehát levegőtartalmú vizet adni a mi az élet fentartásának első feltétele. W. V.

(89.) A chrómsav és kénsav okozta foltokat a ruhából semmiféle módon sem lehet eltávolítani, mert ezek a szerek olyannyira maróhatásúak, hogy nemcsak a festéket, hanem a szövetet is tönkreteszik. Az ammoniák azonnali alkalmazása jó, mert a savakat neutralizálja. A foltok újra való festésére próbálja meg a nigrozint (feketés ibolya kátrányfesték) használni. W. V.

(90.) A gálícos hordóba szedett barack-állományban az erjesztő gombákat a permetező oldat maradéka előlte, s így a barack nem indulhatott erjedésnek. Ennek azután az lett a természetes következménye, hogy az égetés után nem is lehetett belőle szeszt kapni. W. V.

(91., 92.) A folyó évi nyár és ősz arról győzött meg, hogy nem mindenütt ismerték fel a hesszeni legyet. Részint a *csikoslábú búzalegy* (*Chlorops taeniopus*), részint a gyökértetvek tette cárokat ismételtén a hesszeni légynek tulajdonították, holott az illető helyeken ez utóbbinak éppen nagyon csekély vagy semmi szerepe sem volt. Főleg a homokosabb, lazább talajokon működött a (*Chlorops taeniopus*). A hol ez az eset volt, ott többszörösen lehetett hallani, hogy a *kései vetések* nem maradtak megkímélve, hanem nyáron éppen ezek szenvedtek legtöbbet. És ez csakugyan így van. *Éppen azért szükséges a bajt pontosan megismerni, mert különben inkább ártunk magunknak, a helyett hogy használnánk.* Már a hesszeni légyről írt cikkemben is említettem, hogy a rozsda stb. a kései vetéseket jobban megtámadja, mint a koraiakat, és azért ehhez a védekező módhoz csak ott folyamodunk, a hol csakugyan a hesszeni légy kényszerít bennünket erre.

Hogy a különbséget a kétféle légy között jobban szembe állítsam egymással, az alábbi ismertető jeleket emelem ki

1. *A hesszeni légy a telet alább vagyis bábok alakjában húzza ki.* Tehát télen a vetésben (ennek szíkjénél a levelek tövében, nem kukacot fogunk találni, hanem már november második felétől kezdve barna, keskeny, végén hegyes, lennagra emlékeztető képződményt. Ha ezt a barna héjat feltörjük, akkor látjuk csak belsejében a fehér kukacot. Ellenben a *Chlorops taeniopus* Meig. télen *kövér kukac* alakjában található a téli vetés szíkében és egész tavaszig *nincs semmiféle barna burokkal, héjjal, tokkal körülvéve.* Ez már maga is olyan kü-

lönbség, melynek alapján deczembertől kezdve tél végeig alig lehet a két fajt összetéveszteni.

2. Nyáron aratás előtt egészen másképpen jelenkezik a kétféle légynek munkája. Mert a hesszeni légy kukacza *lenn marad a legalsó bűtyköknél*, onnan magasabbra sohasem jön és ott is bábozódik be a föld színének közvetlen közelében, a szalmának abban a részében, mely aratás után mint tarló marad a szántóföldön. Ellenben a *Chlorops taeniopus* kukacza nyáron *mindig fönn dolgozik a kalász és a legfelső bűtyök között*, ott rág egy barázdát épen a kalász alatt, úgy hogy ez alig bír a hasból kiszabadulni, és ebben a barázdában is bábozódik be. Ez megint két olyan elűtő jel, hogy jóformán alig lehet a kettőt összetéveszteni.

3. A hol a fönnebbi jelek egyikét sem lehet megtalálni, sem télen, sem pedig nyáron, ott más okok dolgoznak. Például a gabonának gyökértetvei, melyek hazánkban — sajnos! — igen gyakoriak és a melyeket addig, míg a vetés érni nem kezd és sárgulásnak nem indul, a földből kibúzótt gyökeken jöszemű ember üveg nélkül is meglát, a gyöngébb szemű pedig egyszerű nagytóval.

4. Jól meg kell tehát nézni, hogy csakugyan hesszeni légygel van-e dolgunk. Mert a hol a *Chlorops* garázdálkodik, ott a kései vetéssel az őszi generációt kikerüljük ugyan, de mivel ennél a fajnál épen a nyári generáció szokta a nagyobb bajt okozni, ez pedig a gyengébb, tehát a kései vetést jobban szereti, az ilyen kései vetéssel nemcsak nem nyertünk, hanem még inkább veszítettünk.

5. A kifejlődött két légyfaj meg már nagyon is különbözik egymástól. A hesszeni légy egészen fekete, karcsú, hosszú lábú, mint egy nagyon-nagyon törpe szúnyog. A *Chlorops* szintén kicsiny állat ugyan, de kövérebb testű, lábai kurtábbak és színe feketével tarkált *csitromsárga*.

Most még egynéhány szót az őszi rajzásról. Több helyről, közeli ismerőseim, és jó barátaimtól, kaptam nemrég borszeszes üve-

gekben rovarokat, a melyek ősszel nagy tömegekben hemzsegték a levegőben és az emberek meg az állatok szájába, szemébe, orrába is betolakodtak. De nem volt azok közt egyetlen egy hesszeni légy sem; hanem valamennyien *sárgyas hangyák* voltak, vagyis különféle hangyafajok *himjai és nőstényei*, melyekről tudjuk, hogy ilyenkor ősszel szép meleg napokon, milliószámra szállnak a levegőbe. Ez az ő nászutazásuk. Hanem bizony ezek mind jókora állatok! A hesszeni légy pedig nagyon kicsi, félakkora, mint a legapróbb szúnyog, és laikus embernek a szeme alig-alig akad meg rajta.

Hogy B. I. tagtárs úr szintén hangyákkal találkozott-e, nem tudhatom; de a kései rajzásból erre lehet következtetni. Egyébiránt a hesszeni légy elleni védekezéskor október 7—8-ikán túl nem is szokás a vetést elhalasztani.

Az M. Á. úrtól Tisza-Dadáról küldött rozslévelen levő vonalforma, hosszú, fehér pete nem a hesszeni légyé, hanem épen a fönnebb már tárgyalt *csikoslábú búzalegyé* (*Chlorops taeniopus*). A kis kukacsz már kibújt belőle, és a levélerek barázdáiban már lecsuszamlott a rozspalánta szikébe.

S. K.

(93.) Rumesszencia néven értjük a hangyasav-, eczetsav- és vajsav-éterek több vagy kevesebb alkohollal való keverékét, melyhez még különféle aromatikusan tinkturákat és festőanyagot is kevernek. Bizony csak zagyvalék az és tisztaságos rumot abból gyártani nem lehet. Különbözik az esszenciák nem tartalmaznak az egészségre ártalmas anyagokat. W. V.

(94.) Czementből készülő vízi kosokról szakértőinknek nincsen tudomásuk. John Blake (Accrington, Lancashire) különböző nagyságban készíti a vízi kosokat. Csinál olyat is, a mely naponként 200 ezer gallon, tehát kilenczezer hektoliter vízot emel fel. Árjegyzéke bővebb felvilágosítást ad.

W. V.



Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)



A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:



Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).



Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.